

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ

Лутай Лариса Анатоліївна,

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (м. Київ)*

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію докторанта Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України Львів Людмили Миколаївни за темою: «Структурні трансформації транзитивного ринку праці України»

Трансформація ринку праці на сучасному етапі його розвитку зумовлена необхідністю модернізації економіки та формування робочої сили нової якості з урахуванням глобальних тенденцій суспільного поділу праці. Наприкінці минулого століття практично всіх країн світу торкну-

лися серйозні системні проблеми невідповідності кваліфікацій потребам ринку праці, що були охарактеризовані як криза освітніх систем. Головною причиною цієї кризи стало загострення протиріч між якісними змінами, які відбулися в глобальному світі з огляду на підвищення попиту на знання та інтенсивність їх поширення, а також еволюційно-екстенсивний розвиток освіти в межах її традиційних форм. Крім того, глобальна криза у сфері зайнятості ускладнила реалізацію прагнень людей щодо їх праці, зумовила довші та менш захищені переходи з одного статусу зайнятості до іншого і сприяла посиленню ризиків соціального відторгнення на транзитивному ринку праці. За таких умов українською важливо розуміти не лише природу економічних трансформацій, а й уміти оцінити їх вплив на формування попиту й пропозиції праці та визначати інноваційні перспективні зрушення їхньої структури. Саме тому монографія Л.М. Львів «Структурні трансформації транзитивного ринку праці України» є актуальною та своєчасною.

Монографія, що рецензується, складається з п'яти розділів. Вона виконана теоретично та методологічно грамотно, на високому науковому

рівні. Чіткість та логічна послідовність викладу ключових формулювань вдало поєднується з основним текстом, аналізом фактів та прикладами, що полегшують сприйняття матеріалу дослідження. Структура монографії сприяє повному висвітленню результатів дослідження.

Наукові результати, висвітлені Л.М. Львів у монографії, полягають у розвитку теоретико-методологічних, методичних і прикладних засад дослідження структурних трансформацій транзитивного ринку праці й розробці науково-практичних рекомендацій щодо його регулювання з метою збалансування попиту та пропозиції на працю. Цікавою, на мою думку, є авторська позиція, яка полягає в тому, що вивчення структурних трансформацій транзитивного ринку праці на всіх рівнях неможливе без урахування людини як активного учасника економічного відтворення. На базі узагальнення теоретико-методологічних основ структурної трансформації транзитивного ринку праці автор дійшла висновків, що структурні зрушення на ньому неминуче ведуть до появи нових статусів зайнятості, зокрема: тимчасової зайнятості, неповної зайнятості, періодів продовження освіти та навчання впродовж життя і періодів неучасті у сфері праці з інших причин. Таким чином, автор монографії безперервний транзит працездатної частини населення від однієї сфери зайнятості до іншої пов'язує не лише з економічними, а й психологічними потрясіннями, які можливо повністю усвідомити лише спираючись на життєвий цикл людини. Урахування життєвого циклу людини в дослідженнях транзитивного ринку праці дозволяє якнайповніше зрозуміти зміни мотиваційних настанов та освітньо-професійних траєкторій, що перебувають не лише під впливом зовнішніх чинників, а зумовлені також внутрішніми епізодичними або випадковими потрясіннями в житті людей на кожній фазі життєвого циклу.

У роботі достатньо повно викладено концептуальне бачення моделі транзитивного ринку

© Лутай Л.А., 2018

праці, сутність критичних переходів від одного стану ділової активності до іншого та досліджено чинники, які на них впливають. Автор кожен з переходів робочої сили пов'язує не лише зі зміною статусу зайнятості, а й певними соціальними ризиками, зокрема: розмивання людського капіталу та зниження можливості отримувати дохід від його використання впродовж трудового життя людини; волатильності трудових доходів у зв'язку з коливаннями попиту на працю та зміною статусу зайнятості; зростання бідності серед працюючих через низьку заробітну плату; обмеження отримання доходу внаслідок виконання соціальних зобов'язань, наприклад перебування в статусі економічно неактивного населення через виконання домашніх (сімейних) обов'язків; нестабільності доходів унаслідок перебування у статусі безробітного; зниження або отримання мінімального доходу через інвалідність, хронічну хворобу або старість. Такий підхід до вивчення структурних трансформацій на транзитивному ринку праці сприяє напрацюванню системи заходів щодо мінімізації цих ризиків та вдосконаленню соціального захисту населення у сфері праці.

Заслуговує також на увагу обґрунтування місця мотивів і стимулів у процесі трансформації зайнятості, дослідження впливу інституціональних змін на структуру зайнятості, визначення основних мотиваційних детермінант формування конкурентних відносин на транзитивному ринку праці. Своєчасним є авторський внесок у розвиток методології оцінювання освітньо-кваліфікаційної відповідності робочої сили потребам транзитивного ринку праці. Проведене автором монографії соціологічне опитування серед найманих працівників та роботодавців щодо оцінювання освітньо-кваліфікаційної відповідності робочої сили потребам робочих місць дозволило сформулювати суб'єктивну оцінку з точки зору найманих працівників щодо задоволеності робочими місцями, умовами та оплатою праці й самооцінки власної кваліфікаційної та компетентнісної відповідності роботі, яку виконують; з точки зору роботодавців виявити суб'єктивну думку щодо сучасних вимог до робочої сили, її освітньо-професійної та кваліфікаційної відпо-

відності запитам робочих місць, її взаємозв'язку з продуктивністю праці та узагальнити компетенції, які будуть затребувані в найближчій перспективі.

Прикладне значення викладених у монографії результатів визначається методологічними розробками Л.М. Ільч щодо визначення відповідності компетенцій робочої сили потребам ринку праці; практичними рекомендаціями щодо вдосконалення молодіжної політики, спрямованими на розширення можливостей для здобуття освіти та мінімізацію ризиків соціального відторгнення у сфері праці; рекомендаціями щодо вдосконалення механізмів залучення соціальних партнерів до прогнозування потреб у компетенціях з метою оптимізації попиту і пропозиції праці; напрацюваннями щодо визначення методів і форм роботи з незайнятим населенням за наявності різних можливостей працевлаштування та заходів щодо вдосконалення технологій роботи служби зайнятості з різними категоріями зареєстрованих безробітних.

Наукова цінність монографії полягає у вдосконаленні категоріального апарату дослідження структурних трансформацій транзитивного ринку праці, теоретико-методологічних викладках щодо оцінювання освітньо-кваліфікаційної відповідності робочої сили потребам транзитивного ринку праці. Практичне значення представлених у монографії результатів полягає в тому, що основні авторські положення доведено до рівня методичних розробок та рекомендацій, які можуть бути використані для обґрунтування та внесення коректив до програм стратегічного й поточного соціально-економічного розвитку країни, а їх реалізація сприятиме поліпшенню системи вищої і професійної освіти, збалансуванню попиту та пропозиції на робочу силу й гармонізації ринків праці та освіти. Результати монографії будуть корисні для науковців, що досліджують сучасні тенденції розвитку ринку праці, для фахівців у сфері державного регулювання ринків праці та освіти тощо. Отже, монографія Л.М. Ільч "Структурні трансформації транзитивного ринку праці України" вносить значний вклад у сучасну економічну науку, сприяє розширенню спектру соціально-економічних досліджень у сфері праці.

Lutaj, Larysa Anatoliivna,

Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Management at Ukrainian State Employment Service Training Institute (Kyiv)

© Lutaj, L.A., 2018

REVIEW of the monograph Structural Transformations of the Transitive Labor Market in Ukraine by Liudmyla Mykolaivna Il'ich, a doctoral student of Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine

Стаття надійшла 15.04.2018